

Materiał nadesłany przez rzecznika MSWiA – odpowiedzi na pytania Bartka Sabeli udzielone przez Macieja Duszczyka, podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

1. Jak zamknąć wschodni szlak migracyjny?

Wschodni szlak migracyjny został sztucznie wykreowany przez reżimy Łukaszenki i Putina w celu wykorzystania nielegalnej migracji jako formy ataku hybrydowego na Polskę i Unię Europejską. Władze Białorusi, po rozpoczęciu działań mających na celu instrumentalne wykorzystanie migracji, jednostronnie zawiesiły stosowanie podpisanej z Unią Europejską w 2020 r. umowy readmisyjnej i do dziś koordynują i wspierają nielegalną migrację przez swoje terytorium przy aktywnym udziale Rosji. Działania te stanowią element znacznie szerszej kampanii mającej destabilizować i dzielić państwa Unii Europejskiej. W związku z tym Polska nie ma obecnie możliwości poszukiwania rozwiązań z wykorzystaniem działań dyplomatycznych angażujących te państwa. To podstawowa różnica pomiędzy szlakiem przebiegającym przez Białoruś i Rosję, a pozostałymi szlakami migracji do UE. Istotne jest również, że kontrolujące ten szlak migracyjny instytucje i podmioty związane z rządami Białorusi i Rosji mogą doprowadzić do zwiększenia presji migracyjnej praktycznie w każdym momencie.

Obecnie wśród ujawnianych na granicy cudzoziemców dominują obywatele Afganistanu, Syrii, Somalii, Jemenu, Etiopii, Iranu, Erytrei i Pakistanu. Cudzoziemcy ci w większości traktują Polskę jako kraj tranzytowy i nawet po zatrzymaniu przez polskie służby w zdecydowanej większości przypadków nie deklarują intencji ubiegania się o ochronę międzynarodową w obawie przed powiązaniem ich z Polską jako krajem odpowiedzialnym za rozpatrzenie składanych przez nich wniosków. Cudzoziemcy mają świadomość, że takie powiązanie skutkować może zawróceniem lub przekazaniem przez służby graniczne lub policyjne państw członkowskich UE będących realnym celem ich migracji.

Ten szerszy kontekst zmusza Rząd RP do wykorzystania dostępnych narzędzi zniwelowania presji migracyjnej, z których kluczowym pozostaje zapewnienie skutecznej ochrony granicy z udziałem fizycznych i elektronicznych środków jej zabezpieczenia. Systemy służące fizycznej ochronie granicy, a także zdolności Straży Granicznej do zapewnienia jej bezpieczeństwa będą w dalszym ciągu rozwijane. Konieczne jest także wykorzystywanie własnych i będących w dyspozycji partnerów z UE oraz NATO instrumentów dyplomatycznych mających na celu ograniczenie szlaku migracyjnego przez Polskę.

Istotna jest również walka z organizacjami przestępczymi zajmującymi się przemytem migrantów, które wykorzystywane są w procesie instrumentalizacji. Walka ta musi być prowadzona we współpracy z innymi państwami członkowskimi i agencjami UE.

2. Gdzie jest kompromis między prawami człowieka a obroną granic? Jak ma wyglądać praworządna polityka migracyjna? Wcześniej prof. Duszczyk mówił, że powinniśmy przestrzegać międzynarodowych standardów czyli skończyć z pushback'ami, przyjmować i rozpatrywać wnioski azylowe, deportować tych, którzy nie dostaną ochrony. Tymczasem realia na granicy wyglądają tak samo jak za rządów PIS. W marcu premier Donald Tusk mówił "Pushbacki jako metoda są moralnie nie do przyjęcia. Musimy znaleźć lepsze rozwiązanie, ale alternatywą nie może być bezradność." Jaka jest ta alternatywa? (By było jasne - to nie jest z mojej strony zarzut czy atak, chciałbym po prostu usłyszeć jakie jest realne rozwiązanie dla wzrastającej presji migracyjnej).

Założenia odnośnie środków podejmowanych na potrzeby ochrony granicy przyjęte przez rząd zakładają takie ich stosowanie, by uwzględniały one poszanowanie praw podstawowych migrantów. W tym kontekście Rząd RP przyjął zasadę „zero śmierci na granicy”.

W celu zapobiegania negatywnym konsekwencjom odnotowywanych na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej zdarzeń z udziałem migrantów, w lutym br. na polecenie Komendanta Głównego Straży Granicznej utworzono Nieetatowe Zespoły Interwencyjne (NZI), przeznaczone do prowadzenia poszukiwań osób, których życie i zdrowie jest zagrożone.

Dodatkowo trwają prace nad rewizją przepisów mających na celu wprowadzenie kompleksowych rozwiązań w zakresie postępowania z cudzoziemcami, którzy nielegalnie przekroczyli granicę państwa. W procesie tym przede wszystkim pod uwagę brane są wymogi wynikające z wyroków wojewódzkich sądów administracyjnych. W ocenie MSWiA nowe ramy prawne muszą z jednej strony zapewniać możliwość stosowania instrumentów zabezpieczenia granicy przed jej przekraczaniem przez migrantów, a z drugiej indywidualną ocenę sytuacji każdego cudzoziemca, który znalazł się na terytorium Polski. Prace te zostały w niewielkim stopniu opóźnione z powodu pojawienia się koncepcji „Tarczy Wschód”. Oba projekty muszą być ze sobą komplementarne.

Docelowo, po zmianach prawnych i uszczelnieniu zapory, ograniczymy szlak migracyjny, co umożliwi zrezygnowanie z zawróceń do linii granicy stosowanych na mocy rozporządzenia.

3. Helsińska Fundacja Praw Człowieka otwarcie mówi, że na naszej granicy dochodzi do zaginięć wymuszonych i zwraca uwagę na instytucjonalną odpowiedzialność państwa. Jak ministerstwo i prof. Duszczyk skomentują te zarzuty? Czy Polska zamierza ratyfikować Międzynarodową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie ochrony wszelkich osób przed wymuszonym zaginięciem uchwaloną w 2006 r.?

Aby zapewnić migrantom ochronę przed zaginięciem powołane zostały Nieetatowe Zespoły Interwencyjne, których jednym z zadań jest prowadzenie działań poszukiwawczych. Jednocześnie należy zaznaczyć, że polskie służby (Straż Graniczna przy udziale Policji i Straży Pożarnej) prowadziły już wcześniej akcje poszukiwawcze po otrzymaniu odpowiedniego zgłoszenia o zaginięciu.

Niemniej jednak należy zauważyć, że polskie prawo obecnie również w sposób kompleksowy reguluje te kwestie. Każda forma ograniczenia lub pozbawienia kogoś wolności w zakresie kompetencji Policji opiera się na przepisach ustawowych i pozostaje zgodna z przepisami Konstytucji RP. Należy zatem przyjąć, że prawo krajowe w zakresie prawa karnego dysponuje odpowiednimi narzędziami.

We wszystkich sprawach zaginięć Policja działa zgodnie z Zarządzeniem 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie policyjnych poszukiwań osoby zaginionej oraz kodeksu postępowania w sprawach dotyczących osoby o nieujawnionej tożsamości lub w sprawach z udziałem anonimowych zwłok lub niezidentyfikowanych szczątków ludzkich.

4. Gdzie są obiecane grupy poszukiwawczo-ratunkowe?

Nieetatowe Zespoły Interwencyjne (NZI) zostały utworzone w lutym br. na polecenie Komendanta Głównego Straży Granicznej. Mają one charakter poszukiwawczo-ratowniczy i funkcjonują w Podlaskim i Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej. W skład grup wchodzi kilkudziesięciu funkcjonariuszy Straży Granicznej z placówek odpowiedzialnych za ochronę odcinka granicy polsko – białoruskiej. Mają oni odpowiednie kwalifikacje do

udzielania pierwszej pomocy, dobrze znają teren, są wyposażeni w specjalistyczny sprzęt, m.in. torby medyczne i koce termiczne. Zadaniem grup o charakterze poszukiwawczo – ratowniczym jest udzielanie w terenie przygranicznym pomocy migrantom o nieuregulowanym statusie prawnym, którzy przedostali się na polską stronę, stracili orientację w kompleksach leśnych, obszarach podmokłych lub terenie trudno dostępnym, a ich życie i zdrowie może być zagrożone. Zespoły interwencyjne działają w oparciu o informacje własne bądź po uzyskaniu precyzyjnych danych o miejscu i okolicznościach zdarzenia od instytucji współdziałających, organizacji pozarządowych czy innych osób posiadających wiedzę o cudzoziemcach potrzebujących pomocy. Od początku ich powstania udzieliły bezpośredniej pomocy ponad 100 zagubionym i rannym migrantom. Wielu z nich zostało przetransportowanych do szpitala w Hajnówce.

5. Jak wygląda współpraca z NGO? Czy ministerstwo weźmie pod uwagę zalecenia sformułowane przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i Stowarzyszenie Interwencji Prawnej? W jakim zakresie?

W celu zabezpieczenia potrzeb cudzoziemców na granicy z Białorusią realizowane są działania za pomocą sieci wsparcia humanitarnego – poprzez bieżące monitorowanie ich potrzeb oraz aktywne współdziałanie z instytucjami i organizacjami pomocowymi krajowymi oraz międzynarodowymi. Koordynatorem sieci wsparcia humanitarnego Straży Granicznej jest pełnomocnik Komendanta Podlaskiego OSG do spraw ochrony praw człowieka. Instytucje i organizacje dostarczają podstawowe artykuły, żywność, wodę i środki higieniczne, które na bieżąco zabezpieczają podstawowe potrzeby cudzoziemców, w tym przebywających w strzeżonych ośrodkach i tych, którzy nielegalnie przekraczają granicę polsko-białoruską.

Artykuły pomocowe, które trafiały do cudzoziemców, przekazywane są do sieci wsparcia humanitarnego POSG poprzez aktywną współpracę z instytucjami i organizacjami pomocowymi oraz innymi organizacjami humanitarnymi, które zgłosiły się do Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej z oferowaną pomocą. Są to również indywidualni darczyńcy, a także gminy i mieszkańcy pogranicza.

MSWiA przykłada również należytą uwagę do opinii formułowanych przez organizacje pozarządowe w odniesieniu do obowiązującego prawa, jak i praktyki jego stosowania. W chwili obecnej trudno jednak byłoby szczegółowo określić, które spośród elementów bardzo wielu publikowanych i przekazywanych do MSWiA opinii odnoszących się do sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, w tym przez organizacje wskazane w pytaniu, mogą zostać odzwierciedlone w rezultacie prac prowadzonych obecnie prac. W pracach nad nowelizacją prawa bierze się pod uwagę ekspertyzę przygotowaną przez HFPC.

Ponadto odbywają się cykliczne spotkania z organizacjami pozarządowymi i nieformalnymi, aktywistycznymi. Odbywają się one m.in. w Sejmie RP, MSWiA oraz w ramach licznych seminariów organizowanych przez różne podmioty.

6. W naszej październikowej rozmowie prof. Duszczyk zwracał uwagę na konieczność europeizacji problemu naszej wschodniej granicy. Czy udało się ustanowić współpracę z Frontexem, Interpolem, Agencją ds. Azylu? Czy udało się zbudować grupę wspólnego interesu z innymi krajami granicznymi UE? Na jakim etapie tych procesów jesteście? Czy udało się wpisać do paktu migracyjnego specyfikę polskiej granicy?

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji pozostaje w stałym kontakcie z przedstawicielami Komisji Europejskiej. W ostatnich miesiącach w MSWiA odbyły się liczne spotkania z wysokimi urzędnikami Komisji Europejskiej, w tym z Komisarz Ylvą Johansson, poświęcone zagadnieniom zarządzania migracjami, instrumentalizacji migracji przez Rosję i Białoruś i możliwościom ograniczenia napływu migrantów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki. Efektem wysiłków dyplomatycznych polskiego rządu na forum

UE są m.in. zapisy w konkluzjach z posiedzenia Rady Europejskiej z dnia 15 grudnia 2023 r., które potwierdziły, że problem instrumentalnego wykorzystywania i kreowania presji migracyjnej dostrzegają wszystkie Państwa Członkowskie.

W trakcie posiedzenia Rady ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w marcu br. współpraca z poszczególnymi podmiotami prowadzona jest stale oraz w ramach standardowych konsultacji, podobnie w odniesieniu do współpracy dwustronnej np. z Litwą i innymi krajami stanowiącymi zewnętrzną granicę UE.

Podsekretarz Stanu Maciej Duszczak odbył spotkanie, zorganizowane z inicjatywy polskiej, z ministrami spraw wewnętrznych państw bałtyckich i nordyckich. Tematem spotkania było omówienie sytuacji na granicach z Rosją i Białorusią oraz ocena sytuacji przed okresem wiosennym, z którym wiąże się ryzyko powrotu szlaku migracyjnego.

Prowadzone są także rozmowy z innymi instytucjami europejskimi. Już w styczniu br. Minister Marcin Kierwiński oraz Podsekretarz Stanu Maciej Duszczak mieli okazję omówić z Dyrektorem Wykonawczym Frontexu Hansem Leijtensem wyzwania z zakresu ochrony granic i bezpieczeństwa wewnętrznego. Kolejne spotkanie z Dyrektorem Leijtensem zaplanowane jest w najbliższym czasie.

Prowadzona jest także bieżąca współpraca z Interpolem czy Europolem, czego efektem jest np. opisana w punkcie 9 wspólna akcja zatrzymania przemytników.

Na forum UE Polska aktywnie uczestniczy w dyskusji o europejskim wymiarze polityki migracyjnej pokazując perspektywę państw graniczących z Białorusią i Rosją. W ostatnim czasie Polska podpisała list 15 państw w sprawie dalszych prac mających na celu przygotowanie realnej odpowiedzi na wyzwania migracyjne, której nie zapewniają obecnie obowiązujące ramy prawne UE, skierowany do Komisji Europejskiej. Do tego listu dołączonych zostało sześć dodatkowych dokumentów będących efektem pracy w grupie państw podobnie postrzegających aktualną sytuację. W połowie maja Minister Maciej Duszczak uczestniczył także w spotkaniu ministerialnym na Cyprze, w czasie którego omawiano narzędzia w ramach zewnętrznego wymiaru migracji i możliwości bardziej efektywnej realizacji powrotów migrantów o nieuregulowanym statusie.

Europeizacja wyzwania migracyjnego, przed którym stanęła Polska jest absolutnym priorytetem.

7. Kiedy powstanie całościowa polska strategia migracyjna i na czym będzie się opierać? W naszej wcześniejszej rozmowie prof. Duszczak mówił o budowie planu z użycie polityki wizowej, handlowej i zagranicznej, zmianie polityki rozwojowej i uzależnienie funduszy od współpracy w zakresie migracji. Wspominał te o konieczności współpracy z państwami dyktatorskimi Afryki i Azji, zarówno tymi tranzytowymi jak i tymi skąd pochodzą migranci. To rozwiązanie brutalne i wątpliwe moralnie - czy konieczne?

W styczniu reaktywowany został Międzyresortowy Zespół ds. Migracji, który koordynuje prace związane z zarządzaniem procesami migracyjnymi. Pierwsze posiedzenie Międzyresortowego Zespołu ds. Migracji odbyło się 7 lutego, kolejne 15 maja br.

Obecnie do ponad 10 tys. interesariuszy trafiła ankieta rozsyłana przez Komitet Badań nad Migracjami PAN. Zawiera ona zestaw zagadnień dotyczących migracji i polityki migracyjnej. Na podstawie jej wyników powstanie raport. W oparciu o raport zostanie przedstawiony projekt kompleksowej, odpowiedzialnej i bezpiecznej strategii migracyjnej Polski, który trafi pod obrady Międzyresortowego Zespołu ds. Migracji. W następnym etapie planowane są konsultacje społeczne projektu. Następnie projektem zajmie się Rada Ministrów. Zakończenie prac nad strategią planowane jest do końca roku 2024.

8. Jaki jest plan na reformę polityki azylowej? Czy możemy stworzyć bezpieczną i legalną drogę do Europy? Ośrodki recepcyjne w krajach trzecich? Pytam o to również w kontekście polskiego i europejskiego rynku pracy.

Kwestia ewentualnych kompleksowych zmian w zakresie polityki azylowej będzie przedmiotem prac zmierzających do przyjęcia strategii migracyjnej. Dokument ten wyznaczy kierunki działań dla szerokiego grona podmiotów zaangażowanych w realizację polityki migracyjnej, a na jego podstawie przygotowane zostaną projekty zmian obowiązującego prawa. Biorąc pod uwagę charakter procesu przygotowania strategii, obejmujący bardzo szerokie grono interesariuszy, a co za tym idzie wielu często rozbieżnych opinii i postulatów trudno przesądzać obecnie o ostatecznym kształcie propozycji, które zostaną uwzględnione. Niewątpliwie jednym z założeń nowej strategii będzie zapewnienie by polityka migracyjna, odpowiadając na potrzeby polskiego rynku pracy, prowadzona była w sposób odpowiedzialny i zrównoważony, nie dopuszczający do powstawania negatywnych konsekwencji społecznych oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego.

9. Czy Polska ma jakieś sukcesy w zwalczaniu grup przemytników ludzi operujących na wschodniej granicy? Czy mamy plan jak walczyć z tym procederem?

W 2024 r. (do 13 maja) za organizowanie innym osobom przekraczania granicy Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom (tj. przestępstwo określone w art. 264 § 3 kk) i pomocnictwo (to jest o przestępstwo z art. 18 §3 kk w zw. z 264 § 3 kk.) dotyczące migrantów nielegalnie przekraczających granicę polsko-białoruską zatrzymano 166 osób. W całym 2023 r. zatrzymano 687 osób. W 2022 r. zatrzymano 543 osoby.

Straż Graniczna angażuje się w działania mające na celu zatrzymanie przemytników zarówno bezpośrednio przy granicy z Białorusią (np. podczas kontroli drogowej pojazdów wytypowanych na podstawie analizy ryzyka), jak też w ramach szerokiej współpracy międzynarodowej. W ostatnim czasie ściganego Europejskim Nakazem Aresztowania 33-letniego Syryjczyka, założyciela i członka międzynarodowej zorganizowanej grupy przestępczej, zatrzymali w Niemczech funkcjonariusze Straży Granicznej i niemieckiej Policji. Mężczyzna był organizatorem nielegalnej migracji z Białorusi, przez Polskę, do krajów Europy Zachodniej. Razem z innymi osobami z uzyskanych w ten sposób środków finansowych przekazał w kryptowalutach co najmniej 30 mln dolarów amerykańskich do organizacji terrorystycznych: zbrojnego skrzydła Hezbollahu i Palestyńskiego Dżihadu. Śledztwo prowadzone jest przez Nadbużański Oddział Straży Granicznej pod nadzorem Lubelskiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Lublinie. Syryjczyk został zatrzymany w trakcie skoordynowanych przez Europol działań prowadzonych równocześnie w ośmiu państwach Europy.

10. Jakie będzie dalsze stanowisko Polski wobec europejskiego paktu migracyjnego?

Polska zamierza wykorzystać wszystkie możliwości prawne dostępne w ramach samego Paktu, jak i ogólnie obowiązujących przepisów prawa, dla jak najkorzystniejszego dla Polski ich wdrożenia, w tym w kontekście uzyskania zwolnienia z uczestnictwa w mechanizmie solidarnościowym oraz uzyskania elastyczności w zakresie poszczególnych aspektów Paktu. Ponadto Polska wraz z innymi państwami członkowskimi UE o podobnej optyce dążyć będzie do modyfikacji przyjętego Paktu. W tym celu będą prowadzone rozmowy z nową Komisją Europejską. Już obecnie podejmowane są szerokie działania w tym zakresie. Przykładowo Polska jest sygnatariuszem listu 15 państw członkowskich nawołujących do dalszych prac nad wyzwaniem związanym z migracjami w UE.

11. Czy Polska będzie dalej rozwijać zapory na granicy z Rosją i Białorusią?

Planowana modernizacja zabezpieczenia granicy państwowej obejmie odcinek lądowej granicy z Republiką Białorusi w zakresie bariery elektronicznej i fizycznej. Modernizacja zaplanowana została na lata 2024-2025. Inwestycja podzielona została na 2 etapy. W etapie pierwszym zrealizowane zostaną priorytetowe rozwiązania techniczne eliminujące stwierdzone ograniczenia w obecnie funkcjonującej barierze i których realizacja jest możliwa w tym samym czasie do końca 2024 r. Etap drugi obejmie rozwiązania techniczne, które mogą być realizowane sukcesywnie w celu stałego wzrostu poziomu skuteczności istniejących zabezpieczeń, zakończenie których zaplanowano do końca 2025 r.

Ponadto bariera elektroniczna zostanie wybudowana w miejscach, gdzie ze względów technicznych nie było możliwe wybudowanie zapory fizycznej, tj. wzdłuż rzeki Bug oraz rzek Świsłocz i Istoczanka (o łącznej długości 219 km).